

Sølvverkets Venner

Org.nr. 915590160

ÅRSBERETNING FOR 2025

Styrets arbeid

Det har i det sittende styret blitt avholdt 8 styremøter. Avtalen om møterom i historielagets lokaler er sagt opp og møtene har blitt arrangert hos styreleder privat. Et av styrets nye medlemmer har ikke møtt på noen møter og har ført til mer arbeid for de øvrige.

Verving av nye medlemmer har vært et sentralt tema, og på alle våre arrangementer ble det arbeidet med verving av nye medlemmer. Det ble trykket opp et flott gammelt gruvekart over Samuel gruve fra 1716 med en beskrivelse forfattet av Bjørn Ivar Berg som vervingsgave.

Sølvverkets Venner oppnevner en representant til Norsk Bergverksmuseums styre. Wenche Grinderud har fungert i denne rollen i siste periode på fire år. Ny representant fra 2026 er Morten Jemtegaard med Per Erik Hanevold som vararepresentant

Styrets sammensetning

Funksjon	Navn
Styreleder	Per Halvor Sælebakke
Nestleder	Morten Jemtegaard
Kasserer	Per Erik Hanevold
Sekretær	Kjetil Aaserud
Styremedlem	Tor Jan Sandvold
Varamedl.	Kjersti Werge-Olsen
Varamedl.	Torbjørn Hansen

Turer foredrag og arrangementer

Det er gjennom året gjennomført tre guidede turer i Sølvverkets kulturlandskap og to større foredragsarrangementer. Våre arrangementer er populære og blir godt besøkt.

Turene gikk til Herzog Ulrichs gruve hvor temaet var Sølvverkets første vandrevne gruvemaskiner. Rundturen i dam- og renneanleggene ble først annonsert i juni, men måtte utsettes til høsten, da Knuteveien var stengt i lange perioder. For å presentere foreningens innsats på Kongensgruvehaugen ble det arrangert en kveldstur til området i august. Under alle arrangementene ble det arbeidet med medlemsverving. Kjentmenn og omvisere på disse turene var Bjørn Ivar Berg, Odd Arne Helleberg, Anders Lundeberg og Morten Jemtegaard.

Det Kongelig Norske Bergseminarium var tema i oktober da vi arrangerte fire foredrag i den gamle auditoriesalen i Bergseminaret en lørdag ettermiddag med om lag 60 deltakere.

- Markscheidekunst eller gruvemåling ved Bjørn Ivar Berg
- Bergseminarets bibliotek og undervisning ved Øivind Berg
- Bergseminarets mineralsamling ved Per Alexander E. Danielsen
- Proberkunst ved Per Halvor Sælebakke

Vår årlige lokalhistoriske kveld hadde i november tre innslag med ca. 120 deltakere.

- Stempelkubben, filmopptak fra 1980-tallet kommentert av Anders Lundeberg
- Bakern, Kjerregårdsdritern og mange andre, om oppnavn og skjelling ved Sølvverket, Mynten og Kongsberg Våpenfabrikk. Ved Bjørnar Sandvold, Torbjørn Hansen og Odd Arne Helleberg.
- Christian 7. stoll og vanskelighetene før gjennomslaget til Justis skjerp i 1837. Ved Per Halvor Sælebakke.

Pensjonert forskningsbibliotekar Øivind Berg forteller om undervisning og boksamling ved Det Kongelige Norske Bergseminarium. Foto: Per Halvor Sælebakke

Godt oppmøte for lokalhistorisk kveld på Bergverksmuseet.

Verne- og formidlingstiltak

Kongensgruvehaugen

I 2019 fikk Sølvverkets Venner innvilget søknad fra Gjensidigestiftelsen med kr 1.000.000. Fra Kongsberg kommune og Buskerud fylkeskommune ble det fra hver bevilget kr. 500.000, til sammen kr 2.000.000. Tiltakene ble endret underveis, men endte opp på Kongensgruvehaugen med tanke på de forestående jubileene for både sølvfunnet i 2023 og selve byjubileet i 2024.

Dronefoto over Kongensgruvehaugen med de restaurerte Kahusene. Foto: Per Halvor Sælebakke

De gamle kahusene over Kongens gruves fahrsjakt og Armen gruve ble restaurert under oppsyn fra Norsk Bergverksmuseum. Det er satt opp 100 nye informasjonsskilt ved kulturminner som gruver, dammer, vannrenner og hjulstuer. Statskog har sørget for rydding av kratt og skog som hindret sikt og forståelse av anlegget. Det er anskaffet bord og benker for plassering i området. Branntomta etter brannen i sakkerhuset i 1986 er gravet opp og kjørt bort som spesialavfall. Inskripsjonene på Korset, Kongens gruve og minnetavla om anlegget av Christian 7. stoll er malt opp og gjort leselige. Trykkvannsrøret fra Armengruvedam til Armen gruve som forsynte Norges første høytrykkskraftanlegg er konserverert med spesialmaling.

Arbeidene med utforming og tekster til skilt, oppsetting og maling av inskripsjoner er utført av Per Jostein Sagvolden, Odd Arne Hellerberg, Bjørn Ivar Berg, Per Halvor Sælebakke, Anders Lundeberg og Bjørn Ivar Nilsen.

Morten Jemtegaard har koordinert arbeidene med Statskog. Benkene er levert av ASVO Kongsberg. Boligdrift og vedlikehold i Svelvik har utført maling av rørlinja og fjernet brannavfallet etter sakkerhuset.

Sølvverkets Venner og Norsk Bergverksmuseum fikk Kongsberg kommunes vernediplom for 2023 for restaureringen av Kahusene over Kongens gruve og Armen gruve. Sølvverkets Venner fikk Kongsberg kommunes vernediplom for 2024 for arbeidene med rørlinjen fra Armengruvedam.

Anders Lundeberg ved nytt skilt ved Sophie Hedvig gruve. Foto: per Halvor Sælebakke

Regnskapsoppsett for tiltakene på Kongens gruvehaugen

Post	Tiltak	Kostnader sum
1	Restaurering av kahus	822.244,00
2	Skilting av kulturminner	275.191,00
3	Rydde skog og kratt Kongensgruvehaugen	461.739,00
4	Bord og benker	112.020,00
5	Rydde sakkerhustomta	39.500,00
6	Male inskripsjoner	4.889,00
7	Konservere rørlinje	242.980,00
	Sum prosjekt	1.958.563,00
8	Aider, regnskapsfører	10.890,89
9	Revisorkollegiet	19.219,00
	Sum totalt	1.988.672,89
	Overskudd	11.327,10
	Totalt bevilget	2.000.000,00

Bjørn Ivar Nilsen maler inskripsjonene på Frokoststeinen på korset. Foto: Per Halvor Sælebakke

*Rørledningen mellom Armengruvedam og Armen gruve ble høytrykkspylt og malt.
Foto: Per Halvor Sælebakke*

Kronene i Håvet

Under byjubileet ble det påpekt at Kronene i Håvet var i særdeles dårlig forfatning. De ble pusset opp i 1991 og var nå i høy grad moden for ny oppmerksomhet. Foreningen søkte Sparebank1 Stiftelsen og fikk tilsagn om kr. 350.000 til arbeidene. Stillas ble reist opp av Scanstillas i månedsskiftet mai-juni.

Malermester Axel Dahlgren startet opp umiddelbart, og i løpet av et par uker sto de nymalte kongemonogrammene i all sin prakt. Kostnadene beløp seg til kr. 241.328.

Høsten 2025 sendte foreningen ny søknad til Sparebank1 Stiftelsen om forskjønnelse av området med nye rekkverk til galleriet og ny informasjonstavle med illustrerte tekster om kongebesøkene.

I november fikk vi melding om at vi får et tilskudd på 229.000 til videre arbeid i området rundt Kronene i Håvet. Smeden Steven Carpenter har startet arbeidet med smijernsdetaljene og har fått forskuttet kr 53.250,- til innkjøp av materialer. Arbeidet på stedet vil starte opp så snart det er mulig våren 2026. Tilskuddet utbetales ikke før arbeidene er ferdigstilt.

Malermester Axel Dahlgren betrakter de nymalte kongemonogrammene.

Foto: Jan Storfossen

Dugnadsgjengen

Fra 2025 har Sølvverkets Venner organisert en egen dugnadsgruppe for rydding og tilrettelegging rundt Sølvverkets kulturminner i Gruveåsen. Åsene rundt byen er spekket med kulturminner som etter hvert gror til med busker og kratt. Vegetasjonen hindrer sikt og røtter sprenger ut tørrmurte konstruksjoner i dammer, vannrenner og ikke minst fundamentene for hjulstuer.

Rydding i disse områdene har vist seg å gi gode opplevelser for turgåere og er et konserverende tiltak for anleggene.

Gruppen har bestått av 15 pensjonister i alder 70 år+/- og har gjennom året virkelig satt spor etter seg og nedlagt 1075 arbeidstimer. Etter søknader til Kongsberg kommune og avtaler med Statskog og Buskerud fylkeskommune er det gjennomført betydelig ryddearbeid ved Linnertdammen, Mildigkeitt Gottes gruve ved veien opp til Sachsenveiskillet, Nye Justis gruve ovenfor Astmahjemmet og rundt pukkverk og hjulstue ved Gottes Hülfe in der Not gruve. Det ble innkjøpt ny ryddesag, avholdt motorsagkurs ved Håvard Sagvolden og inngått skadeforsikringsavtale med if for mannskapene. Dugnadsåret ble avsluttet i november med foredrag og pizza på Jeppes.

Vi er nok forundret over det kommunale byråkratiet og styringer vi må gjennom for å utført disse viktige arbeidene. Morten Jemtegaard har vært Sølvverkets Venners koordinator for dugnadsgjengen.

*En del av dugnadsgjengen med lunsjpause ved hjulstua ved Gottes Hülfe in der Not gruve.
Foto: Ole Petter Busengdal*

Per Halvor Sælebakke Morten Jemtegaard

Per Erik Hanevold Tor Jan Sandvold

Kjersti Werge Olsen Torbjørn Hansen